

בענין קבלת שבת מוקדמת

בימות הקיץ, כשהימים ארוכים, רבים רוצים לקבל שבת מוקדם, כדי להתחיל את הסעודה בשעה יותר מוקדמת. כידוע, יש מצווה להוסיף מחול על הקודש (גמ' ר"ה ט. וש"ע רסא,ב). אולם, צריכים לעיין מתי ניתן להתפלל ערבית, לקדש על הכוס ולצאת ידי חובת סעודת שבת.

א. זמן תפילת ערבית

איתא בגמ' (בכרות כז.):

רב צלי של שבת בערב שבת.

וצריכים לבאר על מה זה מבוסס, ואיך ובאיזה תנאים ניתן להתפלל ערבית מבעוד יום.

איתא במשנה (ברכות כז.):

תפלת המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה, תפלת הערב אין לה קבע.¹

והניחו הראשונים (תורא"ש ברכות כז. ד"ה דעבר כמר, רשב"א שם ד"ה השתא, וכו') כדבר פשוט דאם איתא לדר' יהודה ליתא לדרבנן ואי איתא לדרבנן ליתא לדר' יהודה, כלומר שזמן תפילת ערבית מתחיל בשעה שמסתיים זמן מנחה, לר' יהודה בפלג המנחה ולחכמים בתחילת הלילה. ומסיקה הגמ' (שם כז.) שהשתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד.

---

¹ ע"י במ"ב (רלג,ד) שמביא מח' הפוסקים אם פלג המנחה הוא שעה ורביע קודם השקיעה או שעה ורביע קודם צאה"כ. ויש לציין שלפי השיטות שמחשבים את פלג המנחה מצאה"כ, נוצר בעייה שאם נניח כשיטת הגאונים שבין השמשות מתחיל מיד כשנתכסה השמש מהעינים, ונניח כפשטות הגמ' (יומא כח.): שבחצות היום החמה באמצע מהלכה ממזרח למערב [כלומר שלמד"א ששעות זמניות נחשבים כעלוה"ש עד צאה"כ, צ"ל עלה"ש וצאה"כ שווה קודם הנץ ואחרי השקיעה, שדרך כלל נהגים לחשב לפי ע"ב דקות או כשהשמש 16 מעלות מתחת לרקיע], יוצא שפלג המנחה הוא רק דקות ספורות קודם השקיעה, או אפי' אחרי השקיעה, וא"כ כמעט ואין אפשרות לקבל שבת בזמן מוקדם כלל, וא"א להדליק נרות שבת.

ויש מח' גדולה בין הראשונים לגבי פשר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. וכתב הרא"ש (ברכות ד, ג):

כתב הגאון דמאן דמקדים ומצלי ערבית תו לא מצי לצלויי מנחה אלא עד פלג המנחה כרבי יהודה דאם איתא דרבי יהודה ליתא לדרבנן ואם איתא דרבנן ליתא לדרבי יהודה לכן אי צלי תפלת המנחה עד הערב תו לא מצי לאקדומי לתפלת הערב בפלג המנחה דאי אפשר לו לעשות פעם כרבי יהודה ופעם כרבנן.

אולם, לדעת המרדכי (סי' פט) אין בעייה בלעשות תרתי דסתרי, ולהתפלל לפעמים מנחה אחר פלג המנחה ולפעמים ערבית מיד אחר פלג המנחה. ומשמע מהרמב"ם (תפילה ג, ז) שאין בעיית תרתי דסתרי כלל, ואפי' ביום אחד. וכן משמע בשיטת הר"ת (תוס' ב. ד"ה מאימתי).² וכן משמע מתורא"ש (ב. ד"ה מאימתי) שנהגו להקל אפי' בתרתי דסתרי ביום אחד מפני הטורח.

להלכה, פסק השו"ע (רלג, א) כהרא"ש שלעולם צריך לעשות כחד מנייהו.³ אולם כתבו המג"א (רסז, א) והמ"ב (רסז, ג) שאפי' אם נוהג כרבנן בימות החול, ניתן להתפלל ערבית בליל שבת לאחר פלג המנחה.^{4,5} ולגבי

² אפשר לדחות ולומר שכוונתו להקל דווקא בתרתי דסתרי בב' ימים אבל לא ביום אחד, אבל מפשטות דבריו לא חיישינן לתרתי דסתרי כלל.

³ אלא שהשיג המ"ב (ס"ק יא) שהקילו האחרונים שבציבור מותר להתפלל ערבית סמוך למנחה אם בלא"ה יהיה טורח לקבצם שנית.

⁴ וסיפר לי מו"ר הגר"א ליטשנשטיין שליט"א שלדעתו אין ראוי לסמוך על היתר זה, שהיתר זה משום שמהדר להוסיף מחול על הקודש, משא"כ כאן שאינו מתכוון לעשות כן אלא משום שיותר נוח לו לאכול את הסעודה יותר מוקדם, והראייה שאם כוונתו באמת היה להוסיף מחול על הקודש, היה עושה כן אף בחורף.

⁵ והמג"א (רסז, א) נותן עוד טעם שניתן להקדים תפילת ערבית בע"ש יותר מבשאר ימים, דהיינו שתפילת ערבית נתקנה כנגד איברים ופדרים שנעכלו ע"ג המזבח, ובשבת אסור ליתנן ע"ג המזבח שכתוב עולת שבת בשבתו, ודרשינן ולא עולת חול בשבת, ולפי טעם זה יש עדיפות להתפלל ערבית בע"ש דווקא מבעוד יום, ולא רק שיש היתר לעשות כר' יהודה אע"ג דבשאר ימי השבוע עושה כחכמים.

ועי' ברמב"ם (תפילה ג, ז) יש לו להתפלל תפלת ערבית של לילי שבת בערב שבת קודם שתשקע החמה, וכן יתפלל ערבית של מוצאי שבת בשבת לפי שתפלת ערבית רשות אין מדקדקין בזמנה. ומשמע שאין חילוק בין ע"ש לבין מוצא"ש או שאר ימי השבוע, שניתן להקדים תפילת ערבית משום שהוא רשות, ואינו קשור לתוספת שבת [ויש להעיר שהרמב"ם השמיט כל דין תוספת שבת, וצ"ע אם יש דין כזה לדעת הרמב"ם כלל].

להתפלל ערבית בליל שבת קודם השקיעה אם התפלל מנחה לאחר פלג המנחה, כתב המ"ב (רסז,ג) שאין ראוי לעשות כן. ובמ"ב (שם) הביא שהדרך החיים הקיל בציבור להתפלל אפי' תרתי דסתרי ביום אחד בע"ש,⁶ ועי' במג"א (רלג,ז) שנהגו לעשות כן אפי' בחול מפני הטורח. ובמעשה רב (סי' סה) כתב בשם הגר"א שיש להקפיד להתפלל ערבית בזמנה ואפי' בערב שבת, ואפי' להתפלל ביחידות אם א"א להתפלל בציבור לאחר צאה"כ. ונלענ"ד שהמנהג ברוב הקהילות באירופה ובאמריקה היה כמו הדרך החיים, ונהגו להקל בע"ש אפי' להתפלל מנחה אחר פלג המנחה וערבית קודם הלילה, והעושה כן, בוודאי יש לו על מה לסמוך, ואין למחות בידו, והמחמיר תע"ב.^{7,8}

ב. זמן ק"ש בלילה

ע"פ פשטות הגמ' (ברכות ב.), אינו יוצא אלא משעת צאת הכוכבים, וכן פסקו רובא דרובא מהראשונים (רש"י ברכות ב. ד"ה עד סוף, רמב"ם ק"ש א,ט, וכו'). אך לדעת ר"ת (מובא בתוס' ברכות ב.), המרדכי (סי' א), והראבי"ה (מובא שם במרדכי) יוצא ידי חובת ק"ש אפי' לאחר פלג המנחה, שקיי"ל כר' יהודה שתפילת המנחה עד פלג המנחה, ואח"כ נחשב כלילה, וה"ה לק"ש. ובשו"ע (רלה,א) נפסק כרוב ראשונים שאינו יוצא ידי חובת ק"ש אלא מצאת הכוכבים, וכתב המ"ב (שם ס"ק ו) שזה מעיקר הדין, ולא משום חומרא.

⁶ ולגבי תפילת ערבית קודם פלג המנחה, עי' במהרי"ל (מנהגים, מהדורת מכון ירושלים תשמ"ט עמ' קנט שינויי נוסחאות אות ג) שאם הוא [ר"ח סיון, שנהגו בוורמיזא להתענות בן] ערב שבת מתענין שעה אחת אחר חצות והולכין לב"ה ומתפללין מנחה וערבית יחד ומקבלין שבת. וע"ע בתרוה"ד (סי' א) שדן במה שנהגו לקרות ק"ש של ערבית ולהתפלל תפילת ערבית ג' או ד' שעות קודם צאה"כ. ולמעשה, נראה לכאורה שאין לסמוך על זה כלל, כיוון שהפוסקים שדנו בתופעה זו הקשו להצדיקה, ולא נזכר היתר כזה בשו"ע ובנושאי כליו כלל. אך עי' באג"מ אור"ח, טו. וצ"ע.

⁷ ועי' בהליכות שלמה (תפילה פי"ד, הערה 10) שדעת הגרשו"א זצ"ל לא היתה נוחה ממה שהתחילו לנהוג בכמה מקומות בא"י לקבל שבת מוקדם, שאינו ראוי שבאותו מקום יהיה לחלק מהציבור חול ולחלק מהם שבת. ועי' בארחות רבינו (ח"א עמ' קח) שהגרי"י קניבסי פסק שאין להקדים תפילת ערבית בע"ש כלל, ואם הילדים רעבים, יש לתת להם מזונות ופירות מבע"י.

⁸ ויש לציין עוד שאם הקהילה באים להחמיר להתפלל מנחה מיד קודם פלג המנחה ולהתפלל ערבית מיד אחריו, לפעמים יוצא מזה מכשול, שיש מדליקים נרות שבת קודם פלג המנחה, ולא יוצאים ידי חובתם ומברכים ברכה לבטלה, וצריכים להיזהר שלא יבאו לידי מכשול זה.

וכתב הרשב"א (ברכות ב. ד"ה ונשאל) בשם רב האי גאון שאם הציבור מתפללים ערבית קודם צאה"כ, יתפלל עמהם, אבל לא יאמר ק"ש וברכותיה עד אחר צאה"כ, ואין בעייה בזה שמפסיד סמיכת גאולה לתפילה. אולם, הרשב"א בתשובה (א,מז) כתב שניתן לברך ברכות ק"ש אף קודם צאה"כ, ולחזור לקרות ק"ש בלי ברכות לאחר צאה"כ, ומסיק הב"י (רלה ד"ה וכתב עוד ה"ר יונה) ש"יעשה אחד מהדרכים הנזכרים". ובשו"ע (רלה,א) נפסק שיקרא ק"ש עם הברכות עם הציבור, ואחר צאה"כ יחזור ויקרא ק"ש בלא ברכות.

ההקשה הב"י (סי' רסז ד"ה ומ"ש רק שימתין) שאע"ג שאחר שהתפלל ערבית, יכול לאכול מיד ולצאת ידי סעודת שבת, מ"מ יש לאסור לאכול קודם שיקרא ק"ש. ומתוך שכיוון שלדעת ר"ת ועוד פוסקים כבר יצא ידי ק"ש כשקרא מפלג המנחה ואילך, אע"ג דלא קי"ל כוותייהו, מ"מ לא נחשב כאוכל קודם ק"ש (עי' שו"ע רלה,ב שאסור להתחיל לאכול חצי שעה קודם זמן ק"ש).⁹ ולפ"ז, יוצא שהמחמיר על עצמו שלא לברך ברכות ק"ש קודם הלילה בא ידי תקלה באיסור זה, אא"כ מתחיל את הסעודה קודם חצי שעה קודם צאה"כ.

ג. קידוש קודם תפילת ערבית

אם מישהו רוצה להסתלק מכל הספיקות הנ"ל, האם יכול לקדש ולאכול את הסעודה מבעוד יום, ואח"כ להתפלל ערבית לאחר צאה"כ? כתב המג"א (רעא,ה) שרשאי אדם לקבל שבת, לקדש, ואח"כ להתפלל מעריב לאחר צאה"כ, וכן הסכים המ"ב (רעא,יא), אלא שמוסיף שצריך להיזהר שלא יתחיל את הסעודה תוך חצי שעה של צאה"כ כנ"ל. אבל כתב המעשה רב (סי' קיז) בשם הגר"א¹⁰ שלשון הגמ' שרב צלי ומקדש היינו דווקא לפי הסדר הזה, אבל אינו יכול לקדש מבעוד יום אם לא התפלל ערבית קודם.^{13,12,11}

⁹ ועי' בט"ז (רלה,ג) שחולק על כל היסוד, וס"ל שאין איסור להתחיל באכילה בחצי שעה שקודם לזמן המצווה אלא במצווה שזמנה קצר, אבל במצווה שזמנה ארוך, כגון שק"ש שזמנה כל הלילה [או לפחות עד חצות], אין איסור להתחיל אלא משיגיע זמן ק"ש. וע"ע בערוה"ש (רלה,יג).

¹⁰ וכן הוא באמרי נועם (ברכות כז:) בשם הגר"א.

¹¹ ומ"מ צריך להיזהר שלא לשכוח להתפלל ערבית אחר הסעודה. ואם ילך לביהכ"נ, יסתבך בבעיות של שינוי מקום, ואם לא יברך בהמ"ז קודם צאה"כ ואח"כ ילך לביהכ"נ,

ד. אם אפשר לצאת ידי סעודת שבת מבעוד יום

נחלקו בעלי התוס' (תוס' פסחים צט: ד"ה עד שתחשך) אם יוצא אדם ידי סעודת שבת מבעוד יום או דווקא משתחשך. ונפסק בשו"ע (רעא, א) שכשיבא לביתו ימהר לאכול מיד, וביאר הט"ז (ס"ק א) דהיינו אפי' קודם שחשיכה, ומשמע שאפשר לצאת ידי סעודת שבת אפי' מבע"י. אבל כתבו הב"ח (תעב, א) והט"ז (תעב, א) בשם המהר"ל מפראג שבכל שבתות וימים טובים, אף שיכול לקדש מבע"י, אינו יוצא ידי סעודת שבת אא"כ גמר הסעודה בלילה, שג' סעודות בשבת נלמד מתלתא היום.¹⁴ והמג"א (רסז, א) כתב שמשמע מתוס' והרא"ש שניתן להקל לגמור את

יסתבך בספק אם אכן יצא סעודת שבת (ע"י להלן), וצריכים לדון בכל בעייה בנפרד, ואכמ"ל.

¹² ובביאור שיטת הגר"א י"ל שיש ב' דינים בקבלת שבת: דין א' שמקבל את השבת ע"י מעשה, ודין השני שמקבל את השבת ע"י מעשה כגון שהתפלל ערבית, שמהווה קבלה יותר חזקה. ויש כמה דוגמאות של תופעה זו בראשונים ובאחרונים, שע"י תפילת ערבית נעשה ממש כלילה, כגון מה פסק התרוה"ד (פסקים וכתבים סי' קכא) שאם כבר התפלל ערבית אסור להניח תפילין, שכבר נחשב כלילה אע"פ שהוא עדיין יום [ובשו"ת מהרי"ל קנו חלק עליו משום שאם הוא עדיין יום, לא שייך לגזור שמה יישן בהם, אבל משמע שמבחינה עקרונית מסכים אתו]. וכן נפסק בשו"ע (יו"ד שעה, יא) ע"פ המרדכי (תתקכג) בשם מהר"ם שאם התפלל ערבית ואח"כ שמע שמת לו מת מבעוד יום, אינו מונה אלא מיום המחרת. וע"פ ברמ"א (אה"ע קכג, ה) פסק שאין לגרוש לאחר שהתפללו הקהל ערבית אע"פ שעדיין יום הוא. וע"י ברמ"א (יו"ד קצו, א) ש"י א"א התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול, אינה יכולה לבדוק או ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה, י"א דמותר אפילו עשו הקהל שבת; ונוהגין לכתחלה ליזהר, ובדיעבד אין לחוש. ובענין קבלת שבת, ע"י בכף החיים (רסא, כב) שאם קבל שבת ע"י דיבור בעלמא יכול לעשות התרת נדרים, משא"כ אם קבל שבת ע"י מעשה כגון תפילת ערבית ששוב לא ניתן להתרה. וכן בשו"ע הרב (רסא, ג) פסק דכל מה שאסרו חכמים משום שבות לא גזרו עליו בבין השמשות, היינו דווקא קודם שהתפלל ערבית, אבל לאחר שהתפלל ערבית אין מקום להקל כלל. וצ"ל שס"ל להגר"א שכדי לקדש על הכוס מבע"י, צריך שתהייה בתוספת שבת גמורה ע"י מעשה, ולא רק קבלת שבת במקצת ע"י אמירה.

¹³ וע"י בראב"ן (סי' קע) שדייק ממנו המע"ר כשיטתו, ולענ"ד אינו מוכרח, ועיי"ש.

¹⁴ וצ"ע בשיטת הט"ז, שבסי' רעא, משמע מדבריו שאפשר לצאת ידי סעודת שבת מבע"י, אולם בסי' תעב משמע שיש ליזהר עכ"פ לגמור את הסעודה משחשיכה. ונראה שדעתו של הט"ז באמת להקל בזה שמביא (רצא, ו) בשם ספר החסידים שגמר הסעודה צ"ל בלילה, וחולק עליו משום שכיוון שתוספת מחול על הקודש הוא מדאורייתא, יצא שפיר אפי' גמר קודם הלילה, ועדיין צ"ע קצת.

הסעודה מבע"י שחשבינן לאחר פלג המנחה כלילה, ומ"מ מסיק שטוב להחמיר, וכן פסק המ"ב (רסז,ה).

ה. קבלו הקהל את השבת

פסק השו"ע (רסג,יב) שאם רוב הקהל קבלו עליהם את השבת, המיעוט נמשכים אחריהם על כרחם. והשיג עליו המ"ב (ס"ק נא) שבעיר שיש בתי כנסיות הרבה אין אחת נמשכת אחר חברתה. ועי' באג"מ (או"ח ג,לח) שמסתפק שמא דין זה לא נאמר אלא כשהתכוונו למצוות תוספת שבת, אבל בלא עשו כן אלא משום שהוא יותר נוח לעשות כן, אין נמשכין אחריהם, אפי' אין ביכ"נ אחר בעיר, ומסיק דצ"ע לדינא. ועי' בהליכות שלמה (תפילה פי"ד, הערה 10) שס"ל להגרשו"א שמיעוט הציבור כן נגררים אחר הרוב לעניין קבלת שבת.

ו. קבלת יו"ט מוקדמת

משמעות הגמ' (יומא פא): שיש מצווה להוסיף מחול על הקודש אף ביו"ט, וא"כ הדינים של הקדמת קבלת יו"ט צ"ל זהים עם דיני קבלת שבת מוקדמת. אך יש לציין שבהרבה מהיו"ט יש בעייה צדדית בלאכול את הסעודה קודם הלילה.

מבואר במשנה (פסחים צט): ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך. ופסקו התוס' (שם ד"ה עד שתחשך) שצריך לחכות עד שתחשך ממש, ושא"א לאכול מבעוד יום, משא"כ בסעודות שאר שבתות ויו"ט. וכן נפסק בשו"ע (תעב,א).

ולגבי סוכות, כתב הרמ"א (תרלט,ג) לא יאכל בלילה הראשונה עד שיהא ודאי לילה. וכתב הט"ז (שם ס"ק יב) שזה נלמד בג"ש ט"ו ט"ו בפסח. ומ"מ, כתב המג"א (שם ס"ק יא) שמעיקר הדין יכול לקדש מבעוד יום קצת, ורק לברך לישב בסוכה והמוציא אחר צאה"כ, אבל מסיק שמאחר שמברכים לישב בסוכה ואח"כ זמן, הקידוש ג"כ צ"ל בלילה.

ולגבי שמיני עצרת, דנו האחרונים (עי' ט"ז תרסח,א ומג"א תרסח,ג) אם מותר לאכול מבעוד יום בשמיני עצרת, כיוון שנתקל בסתירה ע"י שאוכל בסוכה מבע"י ואינו מברך עליו כיוון שכבר קבל עליו שמיני עצרת. ומסיק המ"ב (תרסח,ז) שלכתחילה אין לאכול עד שתחשך, אבל בדיעבד אם כבר אכל, לא יברך לישב בסוכה.

ולגבי שבועות, כתב המג"א (ראש סי' תצד) שבלייל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צ"ה דכתיב תמימות תהיינה. והוסיף הט"ז (ראש סי' תצד) שמאחרין אף להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות. ועי' ביוסף אומץ (סי' תתנ) שכתב שלא נהגו להמתין כלל באשכנז. ולמעשה, הדברים תמוהים, שאין לנו לחדש דרשה מעצמינו שאין לו מקור לא בגמ' ולא בראשונים. ובאמת מוכח מתוס' (פסחים צט: ד"ה עד שתחשך) שדווקא בליל פסח אינו יכול לקדש מבעוד יום, אבל בשאר שבתות ויו"ט שרי. ונראה לי שמאחר שכבר נהגו רוב הקהילות בין בא"י ובין באמריקע להקפיד לחכות עד הלילה אפי' להתפלל תפילת ערבית, אין לשנות את המנהג, אבל במקום שאין מנהג כזה וודאי אין צורך להנהיגו. וכתב הרב עובדיה יוסף (יחווה דעת ו,ל) שאם יצטער ע"י שלא יאכל עד זמן מאוחר, בוודאי יכול להקל ולקדש מבעוד יום כבשאר שבתות השנה.

ולפ"ז יוצא שבלייל ז' של פסח ובליל א' של ר"ה ניתן לקדש ולאכול את הסעודה מבעוד יום לכתחילה. ובליל ראשון של פסח, אין מקום להקל כלל. וצריכים לדון גבי ליל סוכות אם הג"ש ט"ו ט"ו באמת מלמדת שאסור לקדש מבעוד יום בליל סוכות כמו בליל פסח, או דווקא שצריך לאכול כזית פת בסוכה בליל ט"ו, וא"כ יש מקום להקל אם יש צורך לכך. ובשאר יו"ט, אם יש איזהו שעת הדחק, יש מקום להקל. ולגבי יו"ט שני, נראה לי שכבר נהגו שלא להקדים קידוש בשום ליל יו"ט שני (חוץ מכשחל בשבת) משום שנתקל עי"ז בבעיות הכנה מיו"ט לחבירו. ואם אכן נצליח להתמודד בבעיות אלו, צריכים לדון בכל יו"ט בפני עצמו אם שייך הבעייה הנ"ל ששייך ביו"ט ראשון.¹⁵

ז. סיכום

כמבואר, מותר לקבל שבת קודם השקיעה, להתפלל ערבית, לקדש ולאכול את הסעודה, וכך נהגו ברוב הקהילות באירופה, עד כדי כך שכתב

¹⁵ ולכאורה בליל שני של פסח צריך להחמיר, ובסוכות יש לדון (עי' בביאור הלכה סי' תרלט ד"ה ולא יאכל), ובשאר יו"ט יש הרבה מקום להקל. ויש לציין שבאחרון של פסח וביו"ט שני של שבועות כשחלים בשבת ועשה עירוב תבשילין, לכאורה אין בעייה כלל בלאכול את הסעודה קודם הלילה, ולא שייך החשבון של תמימות ביו"ט שני של שבועות כיוון שאינו אלא משום מנהג אבותינו בידינו וכבר הפסיקו לספור ספירת העומר בערב יו"ט ראשון. ומאחר שכל הקפידא שלא להקדים את הקידוש והסעודה ביו"ט ראשון של שבועות פורח באוויר, ביו"ט שני וודאי א"צ לחשוש כלל וכלל.

הערוה"ש (רסז,ד) שמי שמתפלל מעריב בזמנה בליל שבת עתיד ליתן את הדין משום שמכשיל אחרים באיסור מלאכה בע"ש. ויש מקום להקל אף להתפלל בצורה תרתי דסתרי. וכן יש מקום להקל לקדש קודם תפילת ערבית. וקיי"ל שמעיקר הדין ניתן לצאת סעודת שבת אפי' אם סיים קודם הלילה. וביו"ט, מבחינה עקרונית ניתן להקל כמו בשאר שבתות, אלא שיש בעיות צדדיות בהרבה מהיו"ט. ומ"מ, יש פוסקים שפקפקו בכל ההיתרים האלו, וכן נראה שכבר נהגו מקדמא דנן בא"י שלא לסמוך על היתרים אלו. והמחמיר על עצמו שלא להכניס את ראשו לידי ספק תע"ב, ומ"מ צריך להיזהר כפי מה שאפשר שלא לפגוע בעונג שבת שלו.